

alján hány százalékos alapon valorizál. De nem marad mereven ezen a százalékos alapon, hanem egyes követeléseknél a fedezeti alapra helyezkedik, így a takaréketeléseknél, ahol a betétek hováfordítása alapján állapítja meg az illetékes hatóság a betevők kívánságára azok részére kinevezett gondnok meghallgatásával a valorizációs kulcsot, hasonlóképpen a zálogleveleknél, ahol a valorizált jelzálogos követelések tekintetbevételével állapítja meg a záloglevéltulajdonosok részére fordítandó fedezeti alapot. Ahol százalékosan határozza meg a rendelet a valorizációs kulcsot, ott is ez a kulcs az egyes esetekben felemelhető és leszállítható, sőt amennyiben az átértékelés az adós anyagi romlásával járna, ez a valorizáció teljes mellőzőségig terjedhet, ha pedig az adós rossz helyzete átmeneti, fizetési halasztás engedélyezhető. Itt a vétkeességi elv is közrejátszhat, amennyiben az adós anyagi romlására nem hivatkozhat, ha a tartozása gonosz szándékból elkövetett cselekményből ered. Ha azonban a valorizáció mellőzése a hitelező nyilvánvaló kárával járna, akkor az adós ilyen védelmének nincs helye. A valorizációs kulcs nyílt és váltó, csekk követeléseknél 10%, jelzálogilag biztosított követeléseknél és telekkönyvi jogoknál 15–50%, nyugdíjköveteléseknél 60% stb.

A valorizáció bírói ítélettel és egyezségileg már megítélt követelésekre is hely foghat, azonban fenntartás nélkül elfogadott fizetések esetén a rendelet már nem alkalmazható.

A rendelet egyes intézkedéseinek helyessége bírálható, de mindenesetre az az előnye, hogy jogbiztonságot teremt, másrészt elég teret enged a bírói gyakorlat utján való individualizációnak.

ifj. dr. Szigeti László.

Hazai joggyakorlat.

Próbaidő. Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyait szabályozó 1910/1920. M. E. sz. rendelet 5. §-a szerint a próbaidő tartama egy hónapnál (fontosabb teendőkkal megbízott alkalmazottakkal szemben pedig két hónapnál) hosszabb időben nem állapítható meg. Gyakorta előfordul, hogy a felek ennél hosszabb, pl. három hónapi próbaidőt kötnek ki. Mi ennek a jogi hatása? E kérdés vitatásánál figyelembe kell venni, hogy a *köznapi* értelemben rendszerint mást értenek próbaidő alatt, mint amit a rendelet ért ezen kifejezés alatt, *jogi* értelemben. *Köznapi* értelemben ugyanis a próbaidő kikötése alatt a szerződő felek azon jogukat értik, hogy a kikötött idő lejártá után tetszésük szerint nyilatkozhassanak afelett, hogy vajjon a szolgálati viszonyt folytatni kívánják-e vagy sem. Ezzel szemben a rendelet szerint a próbaidő *jogi*

jelentősége abban áll, hogy annak tartama alatt a szolgálati viszonyt mindkét fél rögtöni hatállyal *bármikor* felbonthatja.

Amidőn a rendelet azt mondja, hogy a próbaidő tartama egy hónapnál hosszabb időben nem állapítható meg, akkor ezen rendelkezés világosan azt jelenti, hogy azon idő, amelynek tartama alatt a szolgálati viszonyt mindkét fél rögtöni hatállyal *bármikor* felmondhatja, egy hónapnál hosszabb időben nem állapítható meg. Viszont, amidőn a felek azon kikötéssel szerződnek, hogy a próbaidőnek nevezett idő lejárta után bármelyik fél jogosítva van nyilatkozni a tekintetben, vajjon a szolgálati viszonyt továbbfolytatni kívánja-e vagy sem, akkor tulajdonképpen nem is állunk próbaidővel szemben, mert hisz a felek akarata szerint, ami pedig a szerződés értelmezésénél elsősorban irányadó, egyik fél sincs jogosítva a kikötött idő alatt *bármikor* megszüntetni a szolgálati szerződést, ami a próbaidő valóságos ismervét képezi, hanem a felek csak arra vannak jogosítva, hogy a határozott időtartamra kötött szolgálati szerződés tartamának lejárta *után* nyilatkozhassanak a szolgálati viszony továbbfolytatása tekintetében.

Ha tehát a felek egy konkrét esetben, pl. egy évi próbaidőt kötöttek ki, úgy tulajdonképpen kettős irányban rendelkeztek: elsősorban a szolgálati viszony időtartamát egy évben állapították meg, másodsorban ezen egy évben meghatározott szolgálati időtartamot próbaidőnek nyilvánították. Ha már most megállapítható a feleknek azon egyező akarata, hogy az egy évi szolgálati időtartamnak „próbaidőnek” való nevezése dacára egyikük sem értelmezte úgy a szerződést, mintha annak tartama alatt *bármikor*, bármelyik fél jogosítva lenne felbontani a szerződést, vagyis, ha megállapítható, hogy a „próbaidő” szó használata csak ezen szó jogi jelentőségének téves felfogására vezethető vissza, úgy kétségen kívül teljes mértékben joghatályos a feleknek arra irányuló egyező szerződéses akarata, hogy a szolgálati viszony egy évre kötött határozott időtartamu szolgálati viszonynak minősül, amelynek leteltével mindkét fél jogosítva van dönteni azon kérdésben, hogy vajjon a szolgálati jogviszonyt folytatni kívánja-e és magától értetődő, hogy a szolgálati viszony csak az esetben alakul át határozatlan időtartamra kötött szolgálati jogviszonnyá, ha a téves szóhasználattal próbaidőnek nevezett, de valójában határozott időtartamra kötött szolgálati viszonyt mindkét fél egyező akarattal folytatja.

Feltéve azonban, hogy a felek tisztában voltak a próbaidő jogi jelentőségével és ennek tudatában kötöttek ki a rendeletben megengedettnél hosszabb, tegyük fel: egy évi próbaidőt, ez esetben sem lehet ezen kikötést egyszerűen érvénytelennek tekinteni. Mert valamint olyankor, amidőn a felek

szolgálati szerződést kötnek anélkül, hogy annak tartamát határozottan megállapítanák és ezt a szolgálati szerződést próbaidőre kötöttnek nyilvánítják, úgy világos, hogy egy hónap maximális idő elteltével a szolgálati szerződés az alkalmazottra nézve oly, határozatlan időre kötött szolgálati szerződéssé alakul át, amelyet a főnök csak előzetes írásbeli felmondással és a rendes felmondási idő betartásával mondhat fel, azonkép kétségtelen az is, hogy ha a felek határozott időtartamu szolgálati szerződést próbaidőre kötöttnek nyilvánítanak, úgy semmi esetre sem lehet a szerződést, mint határozott időtartamu szerződést, érvénytelennek deklarálni, sőt annak próbaidőre kötöttnek való minősítését is csak oly értelemben, amennyiben az az alkalmazottra nézve hátrányos, vagyis amennyiben arról van szó, hogy a főnök kívánna gyakorolni azon jogot, hogy a szerződést bármikor, azonnali hatállyal megszüntethesse. Tehát az egy évi próbaidőre kötött szerződés azon vonatkozásában, hogy egy év, mint kikötött határozott időtartam leteltével a szerződés megszűnik, feltétlen érvényes; azon vonatkozásában, hogy az alkalmazott az egy év alatt bármikor jogosítva van a szerződést megszüntetni, szintén joghatályos. Érvénytelen csak az a kikötés, hogy a főnök is jogosítva legyen a szolgálati viszonyt az egy év tartama alatt bármikor megszüntetni, mert a főnök erre csakis a próbaidőnek a rendeletben megszabott maximális tartama alatt, vagyis az első hó alatt jogosított.

R. G.

Külföldi részvénytársaság magyar fióktelepének törlése. Egy osztrák részvénytársaság magyarországi fióktelepét az 1878:XXII. t.c., illetve az 1890:XXXIX. t.c. által becikkelyezett egyezmény hatálya idejében jegyeztette be, amidőn a fióktelepnek nem kellett külön tőkét (K. T. 211. §. 2. p.) kimutatnia. Az egyezmény hatálya a beállott államjogi változások következtében megszűnt, mire a társaság a 217. §. 5. pontjára hivatkozva a fióktelep törlését kérte. A 217. §. 5. pontja szerint a bejegyzés törlése bárkinek kívánságára elrendelhető, ha igazoltatik, hogy a társaság az itteni üzlet folytatására szánt tőkét az országból kivonta. (Itt persze mindjárt felmerül az a kérdés, hogy-e az actio publicával élhet-e a társaság maga, és másodsor, hogy a tőke kivonásával egy jelentőségű-e, hogy az a fióktelep, amely utóbb válik üzleti tőke emulatására kötelezetté, eme kötelezettségének nem tesz eleget.) A budapesti kir. törvényszék cg. 5419/27/1924. és — előterjesztés folytán hozott — cg. 5419/28/1924. sz. végzésével a kérelmet elutasította és felhívta a társaságot, hogy a fióktelep felszámolását kérelmezze. A végzés indokolása szerint a fióktelepnek, ha nincs is tőkéje, de lehet egyéb vagyona és tartozásai is, úgy, hogy ezek tisztázására a felszámolás el nem kerülhető. Ezt a végzést a budapesti kir. ítélőtábla G. P. 6527/1924. sz. végzésével helybenhagyta. Hogy ez az álláspont helyes-e, kérdéses; kétségtelenül vannak célszerűségi okok, a fióktelep hitelezésének és adósainak érdekei, amelyek mellette szólnak. A törvény azonban közrendi szempon-